

Tutkimus- ja selvitystoiminta/Hotti

26.5.2003

KUNNALLISEN HENKILÖSTÖN MÄÄRÄAIKAISIA PALVELUSSUHTEITA KOSKEVA TIEDUSTELU TAMMIKUULTA 2003

Tiedustelun tarkoitus ja toteutus

Tulopoliittiseen sopimukseen 2003–2004 mukaan määräaikaisten virka- ja työsuhteiden solmimisen oikeudellisista perusteista on laadittava voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuva ohjeistus. Takaraja em. ohjeistuksen tekemiselle on 31.5.2003.

Määräaikaisten palvelussuhteiden perusteista ei ollut olemassa valtakunnallisesti kerättyjä tilastoja. Tämän takia Kunnallinen työmarkkinalaitos lähetti kuntiin ja kuntayhtymiin määräaikaisuusien perusteita koskevan tiedustelun. Tiedustelu koski sekä kuukausipalkkaista että tuntipalkkaista palkkaa saavaa henkilöstöä. Tiedustelu ei koskenut työllistettyjä eikä sivutoimisia tuntiopettajia. Tiedusteluun vastattiin 31.1.2003 tilanteen mukaisesti. Vastauksia saatiin yhteensä 490 ja vastausprosentiksi tuli 76. Selvitys kattaa lähes 90 % koko kunta-alan henkilöstöstä.

Määräaikaisten osuus

Tiedusteluun vastanneissa 490 kunnassa ja kuntayhtymässä työskenteli yhteensä 333 070 henkilöä. Näistä 259 733 eli 78 % oli toistaiseksi voimassa olevassa eli ns. vakinaisessa palvelussuhteessa ja 73 337 eli 22 % oli määräaikaisessa palvelussuhteessa. Vakinaisten palvelussuhteiden lisääntyminen näyttää jatkuneen myös viime vuosina. Saatujen tulosten perusteella vakinaisen henkilöstön osuus on kasvanut parin viime vuoden aikana kolmella prosenttiyksiköllä. Tilastokeskuksen kunnallisen henkilökisterin lokakuun 2001 mukaan määräaikaisten osuus oli 25 % henkilöstöstä. Hallinnonaloittain tarkasteltuna eniten määräaikaisia on opetus- ja kulttuuritoimissa (29 %) ja vähiten muissa palveluissa (12 %). Kuntayhtymät ovat ilmoittaneet henkilöstönsä tiedot vain yhdelle hallinnonalalle, esimerkiksi sairaanhoitopiirit sosiaali- ja terveystoimeen. Ks. taulukko 1.

Määräaikaisuuden perusteet

Kuntien ja kuntayhtymien tuli tiedustelussa ilmoittaa määräaikainen henkilöstönsä määräaikaisuuden pääasiallisen perusteen mukaan. Yhdelle henkilölle voitiin ilmoittaa siis vain yksi peruste. Määräaikaiset tuntiopettajat tuli sijoittaa ryhmiin samoilla perusteilla kuin muukin määräaikainen henkilöstö.

Jo kyselyä tehtäessä oli tiedossa, että annettu tehtävä oli työläs ja hankala. Vaikka määräaikaisuusien perusteet olisikin kirjattu työsopimukseen, on perustetiedot kerätty rekisteritiedoiksi vain harvoissa kunnissa ja kuntayhtymissä. Tarkan tiedon saaminen edellytti yleensä työsopimusten läpikäyntiä. Näin olivat monet vastaajista tehneetkin.

Valtaosa (75 %) tiedusteluun vastanneista kunnista ja kuntayhtymistä ilmoitti vastauksensa perustuvan pääosin tarkkaan tietoon. Määräaikaisuuden perustetta ei pystytty selvittämään edes arviona kahdessa prosentissa määräaikaisista palvelussuhteista.

Tutkimus- ja selvitystoiminta/Hotti

26.5.2003

Yli puolet (51 %) määräaikaista oli kuntasektorin palvelutoiminnan kannalta välttämättömiä sijaisia. Sekä lukumääräisesti että suhteellisesti eniten sijaisia oli sosiaali- ja terveystoimessa (67 %). Seuraavaksi merkittävin määräaikaisuuden peruste oli avoimen viran/toimen hoito (14 %). Nämä määräaikaisuuden perusteet selittävät jo kaksi kolmasosaa kaikista määräaikaisuuksista. Muita merkittäviä perusteryhmiä olivat tehtävän kausiluontoisuus, lyhytkestoisuus, tilapäinen lisähenkilöstön tarve (10 %), projektiluontoinen työ (8 %) ja epäpätevyys ko. virkaan/toimeen (3 %). Tiettyjen ammattiryhmien koulutusvaihe, harjoittelu tai oppisopimus oli perusteena kolmella prosentilla määräaikaista.

Muu kuin tiedustelulomakkeella eritelty peruste oli kyseessä neljässä prosentissa määräaikaisuuksista. Näiksi perusteiksi mainittiin mm. työkierto, varahenkilö ja työluvan määräaikainen kesto. Tähän ryhmään oli myös sijoitettu virheellisesti jonkun verran esim. sijaisia yms., jotka olisi pitänyt eritellä omaan perusteryhmäänsä sekä työllistettyjä ja koeajalla olevia (eivät ole määräaikaista), jotka eivät kuuluneet ollenkaan kohdejoukkoon. Ks. taulukko 2.

Sijaisuuden perusteet

Sijaisuuden perusteista pääosin tarkan tiedon pystyi antamaan 67 % vastanneista. Peruste ei ollut saatavissa 14 % sijaisuuksista. Merkittävimmät yksittäiset sijaisuuden perusteet olivat sairausloma (20 %), perhevapaat (15 %) ja vuosiloma (11 %). Näillä perusteilla sijaisista on otettu lähes puolet. Vuorotteluvapaa, osa-aikaeläke ja osa-aikalisä ovat lisänneet viime vuosina suosiotaan ja siten myös osuuttaan sijaisuuden perusteena. Näillä kolmella perusteella oli sijaisista otettu 12 %. Muu virka-/työvapaa oli syynä 13 % sijaisuuksista. Muina syinä sijaisuuksille (10 %) mainittiin mm. toisen viran/toimen hoito, määräaikainen kuntoutustuki, osa-aikainen työkyvyttömyyseläke ja yksityisasiat. Ks. taulukko 3.

Määräaikaisuuden perusteen määrittely

Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että määräaikaisuuden perusteen määrittelyssä ei ole ollut vaikeuksia. Niissä kunnissa, joissa vaikeuksia on ollut, ovat ne liittyneet mm. seuraaviin tilanteisiin:

- Organisaatiomuutoksia tms. tapahtuu kunnassa/kuntayhtymässä niin paljon, että on vaikeuksia tietää, mikä on enää pysyvää.
- Toiminnan vakiintumattomuus, esim. oppilasmäärän/tuntien vaihtelu opetustoimessa
- Osa-aikaiset palvelussuhteet hankalia täyttää, jos niistä ei saa koottua täyttä vakanssia
- Yksittäisten ammattiryhmien kohdalla on esiintynyt ongelmia, esim. koulunkäyntiavustajat, henkilökohtaiset avustajat ja tuntiopettajat.

Tutkimus- ja selvitystoiminta/Hotti

26.5.2003

26.5.2003

Kunnallisen henkilöstön määräaikaista palvelussuhteita koskeva tiedustelu tammikuulta 2003

Tiedustelu koski sekä kuukausipalkkaista että tuntipalkkaista palkkaa saavaa henkilöstöä. Tiedustelu ei koskenut työllistettyjä eikä sivutoimisia tuntiopettajia. Tiedusteluun vastattiin 31.1.2003 tilanteen mukaisesti. Kuntayhtymät ilmoittivat tiedot vain yhdelle hallinnonalalle (esim. sairaanhoitopiirit sosiaali- ja terveystoimeen). Vastausprosentti 76, kattaa n. 90 % henkilöstöstä.

Taulukko 1: Kunnallinen palkkaa saavan henkilöstö 31.1.2003, osuus prosenttia. Henkilöä ei ilmoitettu määräaikaiseksi, jos hänellä oli määräaikaisen tehtävän ohella vakinainen virka- tai työsuhde kuntaan tai kuntayhtymään.

	Yleis-halli nto	Sosiaali- ja terveystoimi	Opetus- ja kulttuuritoimi	Muut palvelut	Yhteensä
a) Toistaiseksi voimassa olevassa eli ns. vakinaisessa palvelussuhteessa olevan henkilöstön lukumäärä	81,7	77,8	71,5	88,4	78,0
b) Määräaikaisen henkilöstön lukumäärä ilman työllistettyjä ja sivutoimisia tuntiopettajia	18,3	22,2	28,5	11,6	22,0
Yhteensä	(Lkm) 100,0 (14 681)	100,0 (187 374)	100,0 (81 998)	100,0 (49 017)	100,0 (333 070)

Taulukko 2: Määräaikaisen henkilöstön jakaantuminen määräaikaisuuden pääasiallisen perusteen mukaan 31.1.2003, osuus prosenttia. Yhdelle henkilölle voitiin ilmoittaa vain yksi peruste. Määräaikaiset päätoimiset tuntiopettajat sijoitettiin alla mainittuihin ryhmiin samoilla perusteilla kuin muukin määräaikainen henkilöstö. Jos tarkka tieto ei ollut saatavilla, arvio riitti.

	Yleis- hallinto	Sosiaali- ja terveystoimi	Opetus- ja kulttuuritoimi	Muut palvelut	Yhteensä
a) Sijaisuus	32,3	67,4	30,4	23,6	50,7
b) Avoimen viran hoito (ei f-kohdan mukaiset)	3,4	9,6	11,3	2,4	9,1
c) Avoimen työsuhteisen tehtävän hoito täyttömenettelyn aikana (ei f-kohdan mukaiset)	2,5	7,0	1,8	2,8	4,9
d) Koulutus määräaikaisuuden perusteena	0,5	1,8	0,5	0,0	1,2
e) Harjoittelijat, oppisopimussuhteiset tms.	4,4	1,2	2,3	3,3	1,8
f) Epäpätevyys ko. virkaan/toimeen (ei saatu kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöä)	0,2	0,5	9,2	0,1	3,0
g) Henkilön oma pyyntö	0,6	0,2	0,3	0,7	0,3
h) Toiminnan vakiintumattomuus, kokeiluluontoinen toiminta	4,5	1,1	3,6	1,8	2,1
i) Organisaatiouudistus tms.	2,1	0,8	0,5	0,8	0,8
j) Projektiluontoinen työ	24,5	2,1	6,5	35,4	7,7
k) Tehtävän kausiluonteisuus, lyhytkestoisuus, tilapäinen lisähenkilöstön tarve	16,2	4,8	16,8	12,5	9,5

Tutkimus- ja selvitystoiminta/Hotti

26.5.2003

l) Toiminnan supistuminen tai lakkaaminen	0,4	0,1	0,5	0,2	0,2
m) Muu työn luonteesta johtuva syy	1,4	0,7	4,9	1,7	2,0
n) Muu syy, mikä?	5,8	1,7	9,0	5,9	4,4
o) Peruste ei tiedossa	1,2	1,1	2,5	8,6	2,3
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(Lkm)	(2 432)	(40 780)	(21 160)	(7 530)
					(71 902)

Taulukko 3: Sijaisten jakaantuminen sijaisuuden perusteen mukaan 31.1.2003, osuus prosenttia. Jos tarkka tieto ei ollut saatavissa, arvio riitti.

	Yleis-halli nto	Sosiaali- ja terveystoimi	Opetus- ja kulttuuritoimi	Muut palvelut	Yhteensä
a) Perhevapaa (äitiys-, erityisäitiys-, isyys-, vanhempain-, hoitovapaa tai osittainen hoito- ja vanhempainvapaa)	18,6	12,6	23,0	12,4	14,5
b) Tilapäinen hoitovapaa	0,5	0,8	0,9	0,1	0,8
c) Sairausloma	19,1	19,6	20,4	26,6	20,1
d) Vuosiloma	8,2	13,9	1,9	9,6	11,4
e) Koulutus, opintovapaa, tutkimusvapaa	3,9	3,3	4,2	3,1	3,5
f) Vuorotteluvapaa	7,9	4,5	7,1	10,7	5,4
g) Osa-aikalisä	4,9	4,2	0,8	4,0	3,6
h) Osa-aikaeläke	4,9	3,6	1,9	4,6	3,4
i) Muu virka-/työvapaa	18,0	11,6	19,8	11,4	13,2
j) Muu syy, mikä?	5,3	12,3	3,2	1,9	10,0
k) Peruste ei tiedossa	8,8	13,5	16,7	15,5	14,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(Lkm)	(760)	(26 946)	(6 267)	(1 940)
					(35 913)